

Ключевые слова: риторическая компетентность, будущие специалисты социномических специальностей, педагогическое моделирование, модель формирования.

Korchova O. Model of forming the rhetorical competence of intending professionals in socionomical specialties

The article an attempt was made to solve the problem of forming the rhetorical competence of intending professionals in socionomical specialties as a personal quality, covering humanistic value orientations, motivation to interpersonal communication; owning a rhetorical thesaurus; the ability to construct a speech activity with the observance of rhetorical laws; the ability to use verbal etiquette formulas and to distinguish the essence of nonverbal means of communication; awareness of the need for rhetorical self-improvement on the basis of moral and ethical virtues. The structural-functional model of forming of the specified quality is proposed. In the structure of the model the methodological-target (purpose, tasks, approaches, general didactic and specific principles), the content-procedural (content, forms, methods, means of training and stages of formation of rhetorical competence), diagnostic-productive (criteria, indicators, levels of rhetorical competence and diagnostic tools) blocks are distinguished and characterized. The emphasis is on the integrity, dynamism, openness and vision clearness of the didactic system, which encompass the formation of all components of rhetorical competence. The continuity of rhetorical education of intending professionals in socionomical specialties emphasized.

Key words: rhetorical competence, intending professionals in socionomical specialties, pedagogical modeling, model of forming.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2018 р.

Прийнято до друку 25.04.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф.Ваховський Л. Ц.

УДК 811.161.2

О. М. Кравчук

**ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ
ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ
У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ**

В умовах сучасного розвитку вищої освіти в контексті рішень Болонської угоди особливого значення набуває універсальність підготовки фахівця до своєї майбутньої діяльності. Важливим аспектом цієї проблеми є врахування лінгводидактичних засад у процесі вдосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту (надалі ЛАТ) у студентів-філологів.

Варто зазначити, що проблема пошуку оптимальних лінгводидактичних засад до навчання мови не нова й науковці детально розглядали різні аспекти цього питання (З. Бакум, Є. Голобородько, О. Горошкіна, С. Караман, І. Ковалик, І. Кочан, М. Крупа, Л. Мацько, В. Мельничайко, А. Нікітіна, М. Пентиліук та ін.). Однак поза увагою дослідників залишається чимало нерозв'язаних питань щодо врахування

загальнодидактичних засад у процесі вдосконалення навичок ЛАТ у студентів-філологів, серед них – опора на загальнодидактичні і специфічні принципи навчання, використання нових педагогічних технологій, методів навчання.

Констатуємо актуальність окресленої в статті проблеми, що визначається суперечністю між необхідністю використання загальнодидактичних засад у процесі вдосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту у студентів-філологів та відсутністю в українській лінгводидактиці системного дослідження порушеної проблеми.

Мету статті вбачаємо в обґрунтуванні важливості й необхідності вивчення лінгводидактичних засад для досконалого виконання ЛАТ. Окреслюємо таке коло завдань:

- визначити загальнодидактичні та специфічні принципи навчання ЛАТ;
- з'ясувати педагогічні технології вдосконалення навичок ЛАТ у студентів філологічного факультету;
- розглянути методи навчання ЛАТ;
- обґрунтувати важливість і необхідність вивчення загальнодидактичних засад і їх застосування в процесі виконання ЛАТ.

Удосконалення навичок ЛАТ у студентів-філологів – складний педагогічний процес, що становить цілісну систему, яка ґрунтується на сучасних досягненнях лінгводидактики (О. Біляєв, О. Горошкіна, В. Марко, А. Нікітіна, М. Пентилюк та ін.). Компонентами цієї системи виступають принципи, технології, методи навчання ЛАТ.

Виходимо з того, що принципи навчання – це своєрідні правила діяльності, шляхи взаємодії викладача і студентів, вихідні положення, на яких ґрунтується зміст занять, застосування методів і прийомів, побудови системи вправ, підготовки й проведення занять [1, с. 37]. Загальнодидактичні принципи науковості, зв'язку теорії з практикою, систематичності й послідовності, свідомості, наступності, активності навчання, перспективності знань, умінь і навичок, єдності навчальної й дослідницької діяльності студентів, принцип міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків уважаємо ключовими для вдосконалення навичок ЛАТ у студентів-філологів, оскільки саме вони відбивають логіку навчального процесу, закономірності формування й удосконалення навичок і разом з тим визначають вимоги до організації змісту, форм і методів навчання.

Принцип науковості (А. Алексюк, Ю. Бабанський, О. Біляєв, С. Караман, М. Пентилюк, К. Плиско, Л. Федоренко та ін.) спрямований на ознайомлення студентів з тією інформацією, що є науково обґрунтованою. Необхідним є показ різних поглядів на тлумачення поняття текст, його категорій, законів текстотворення, принципів побудови, одиниць тексту; розуміння того чи того мовознавчого й пов'язаного з ним текстознавчого терміна; розкриття причинно-наслідкових зв'язків між явищами й поняттями лінгводидактики.

Принцип систематичності й послідовності (А. Алексюк, О. Біляєв, М. Пентилюк, К. Плиско, О. Текучов та ін.) зумовлений природною особливістю людини виконувати спочатку простіші завдання, а потім поступово складніші, це забезпечує послідовний рух студента від

елементів аналізу до виконання ним повного ЛАТ. Професійне оволодіння навичками лінгвоаналізу тексту буде ефективнішим, якщо цей процес відбуватиметься послідовно й систематично.

Наступність, активність, перспективність (О. Біляєв, М. Вашуленко, Є. Голобородько, Л. Мамчур, М. Пентилюк та ін.) у вдосконаленні навичок ЛАТ вимагає опори на попередній досвід студентів, на знання, отримані з мовознавчих і літературознавчих дисциплін.

Принцип свідомості (А. Алексюк, Ю. Бабанський, О. Біляєв, М. Пентилюк, К. Плиско, М. Фіцула та ін.) зумовлений насамперед психологічними основами навчання й удосконалення навичок, що відбувалося від усвідомлення правил здійснення дії до її автоматизованого виконання, від формування окремих елементів аналізу до їх об'єднання. Студент повинен усвідомлювати, розуміти зміст основних понять і термінів ЛАТ як необхідну умову їх засвоєння. Для цього мають бути сформовані аналітичні навички порівнювати, узагальнювати поняття, бачити їхню структуру, встановлювати семантичні зв'язки між ними.

Принцип єдності навчальної й дослідницької діяльності студентів (А. Алексюк, С. Вітвицька, О. Горошкіна та ін.) спрямований на виявлення, спостереження й аналіз функціонування мовних одиниць у текстах різної стильової належності, поглиблення розуміння текстознавчих понять під час виконання завдань проблемно-пошукового, дослідницького характеру. Цей принцип є також важливим у процесі здійснення студентами науково-дослідної роботи, що характеризується інтелектуальними ускладненнями для студентів, виступає засобом активізації їхньої навчально-пізнавальної діяльності.

Принцип міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків (О. Горошкіна, С. Караман, А. Нікітіна, М. Пентилюк та ін.) ураховує зв'язки, що поєднують лінгводидактику із суміжними дисциплінами, пов'язаними з аналізом тексту. Так, специфіка принципу міжпредметних зв'язків полягає в доборі й аналізі текстів з різних галузей знань.

До специфічних принципів удосконалення навичок ЛАТ відносимо принцип текстоцентризму, професійної комунікативної спрямованості, домінувальної ролі вправ.

Принцип текстоцентризму [З. Бакум, О. Горошкіна, А. Нікітіна, М. Пентилюк та ін.] орієнтує на текстову основу занять, на використання текстів для засвоєння всіх рівнів мовної системи. З. Бакум зазначає, що він передбачає „визнання тексту як найважливішої одиниці в навчанні рідної мови, може реалізовуватися в таких напрямках: текст є засобом пізнання мови як поліфункційного явища; ... навчання мови здійснюється на основі тексту як одиниці мови, завдяки якій відбувається пізнання мовних явищ та засобів, формується система мовних понять; текст виступає як результат використання системи мови, оскільки на його засадах вивчають мову в дії, засвоюють закономірності функціонування мовних засобів у мовленні” [2, с. 142]. Зрозуміло, що вправи, які ґрунтуються на текстоцентричному принципі, забезпечують формування цілісної системи знань студентів-філологів.

Принцип професійної комунікативної спрямованості (А. Коржуєв, В. Попков) передбачає опрацювання тих лінгвістичних текстознавчих понять, знання яких є необхідними для формування професійного

мовлення студентів-філологів у всіх видах мовленнєвої діяльності. Для цього потрібно створювати такі умови навчання, які б максимально наближали їх до майбутньої професійної діяльності.

Принцип домінувальної ролі вправ передбачає так організувати навчальну діяльність, щоб були успішно сформовані навички й уміння ЛАТ. Принцип реалізується шляхом виконання різноманітних вправ, що спонукає студентів до здійснення професійно орієнтованих мовленнєвих дій, в основі яких є відповідні мовленнєво-розумові операції; формування, розвиток і вдосконалення навичок і вмінь ЛАТ відбувається завдяки функціюванню комунікативних операцій у процесі виконання вправ.

В останнє десятиліття простежуємо тенденцію входження України у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується запровадженням різноманітних педагогічних технологій. Педагогічна технологія „відображає модель навчально-виховного й управлінського процесів освітнього закладу і об'єднує в собі зміст, форми і засоби кожного з них” [3, с. 149]. Погоджуємося з Н. Голуб, що технологія – це цілісна навчальна діяльність, зорієнтована на конкретний результат [4, с. 16]. У сучасній вищій школі варіантом активно впроваджуваної педагогічної технології є навчання за модулями в межах вимог кредитно-модульної системи. Розробку технології знаходимо в роботах А. Алексюка, С. Вітвицької, О. Пехоти, А. Фурмана та ін. Услід за названими авторами до основних переваг модульного навчання зараховуємо: збільшення ваги самостійної роботи студентів, залучення їх до наукових досліджень; індивідуалізацію навчання; розподіл змісту дисципліни на модулі – відносно самостійні частини матеріалу, що об'єднують близькі за змістом теми; забезпечення засвоєння модуля за допомогою різних форм навчання (лекції, практичні, лабораторні заняття, самостійна й дослідницька робота студентів); використання на кожному занятті різних методів і прийомів роботи (евристичні бесіди, дискусії, ігри, засоби діагностики тощо); особистісну орієнтацію навчання, оскільки кожен студент опрацьовує модуль протягом оптимального для нього часу; оцінку успішності за допомогою залікових одиниць, що дає змогу свідомо регулювати успішність і контроль з дисципліни шляхом планування та розподілу студентом своїх зусиль.

Як бачимо, модульна технологія потребує добору ефективних і адекватних їй форм, методів та прийомів навчання.

В удосконаленні навичок ЛАТ важливе значення має правильний вибір методів навчання цього аналізу. У науковій літературі існують різні їх визначення та класифікації. Як зазначає О. Кучерук, відсутність „загальноприйнятого підходу до потрактування методу навчання можна пояснити тим, що дидактичний метод – це багатовимірне педагогічне явище, тобто характеризується багатьма особливостями, розглядається з різних сторін, охоплює різні відношення, які існують у навчально-виховному процесі” [5, с. 11 – 12]. Основними ознаками методу є такі: метод навчання – це спосіб спільної діяльності вчителя й учнів; спосіб одержання інформації та оволодіння вміннями й навичками; сукупність упорядкованих прийомів, дій, достатніх для здобуття результатів роботи вчителя й учнів; спосіб і рівень руху пізнавальної самостійності учнів; спосіб стимулювання й мотивації навчання. У вищій школі метод

навчання – це спосіб пізнавальної діяльності студентів, спрямований на вироблення світоглядних переконань на заняттях та в процесі самостійної роботи, зорієнтований на творче й глибоке оволодіння знаннями, уміннями й навичками [6, с. 105].

Найбільш ефективними, на нашу думку, у вищих закладах освіти будуть методи навчання, які активізують навчально-творчу та наукову діяльність майбутніх учителів-словесників. Застосовуючи такі методи, викладач упроваджує основне правило педагогіки співробітництва й перетворює студента з об'єкта в суб'єкт навчання. У роботі виділяємо основні й специфічні методи навчання. До основних відносимо аналіз і спостереження над мовними особливостями тексту; метод вправ; дослідницький метод; проблемно-пошуковий. До специфічних зараховуємо інтерактивний метод. Зазначені методи тісно взаємодіють між собою і сприяють удосконаленню навичок ЛАТ у студентів-філологів, створюють основу для глибоких знань.

Основним методом, який допомагає зрозуміти мовні явища, є аналіз. Йому належить особливе місце серед методів теоретико-практичного навчання мови. Аналіз – це метод, який використовують як самодостатню роботу з аналізу мовних і мовленнєвих явищ і як складовий компонент будь-якого теоретико-практичного методу. Аналіз активізує творчу й пізнавальну діяльність студентів, їхню самостійність у розв'язанні поставлених завдань, сприяє ґрунтовному формуванню вмінь і навичок, позитивно впливає на процес продукування якісних висловлювань, розвиток мовленнєвої культури. Він допомагає кращому засвоєнню комунікативних якостей мовлення, формуванню мовної й мовленнєвої компетентностей майбутнього словесника.

Метод аналізу може застосовуватися на будь-якому етапі навчання, у процесі проведення всіх форм занять (лекційних, практичних, лабораторних), а також у самостійній та дослідницькій роботі студентів.

Виходячи з багатоаспектності феномену тексту, аналіз може бути комплексним, оскільки він відповідає не лише природі тексту, а й навчальним (чотири змістові лінії шкільної програми) та виховним (виховання цілісної й гармонійної особистості) завданням. Комплексний аналіз тексту передбачає розкриття його лінгвістичних особливостей (фонетичних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних та ін.), літературознавчих (визначення теми, ідеї, жанру та ін.), функційних (комунікація, спонукання до дії та ін.). Завдання до тексту можуть бути передтекстовими (актуалізація знань з певної теми, пов'язана з мовленнєвим аспектом), притекстовими (поглиблення знань, їх розширення), післятекстовими (завдання комунікативного, творчого характеру).

Отже, метод аналізу активізує роботу студентів, сприяє глибокому усвідомленню стилістичних особливостей і граматичних закономірностей мовних одиниць, міцному засвоєнню літературних норм на всіх мовних рівнях, підносить рівень філологічної освіти.

Метод спостереження (О. Біляєв, В. Мельничайко, М. Пентилюк та ін.) над мовними особливостями тексту передбачає самостійний аналіз мовних одиниць, глибоке усвідомлення їхніх ознак у структурі тексту, акцентує увагу на окремих фактах мови й активізує розумові сили студента, допомагає в тексті знайти потрібне явище, привчає аналізувати

його, зіставляти з іншими, сприяє заглибленню в сутність мовних одиниць, осмисленню зв'язку між ними. Цей метод перебуває в тісній залежності від змісту виучуваного матеріалу, сприяє закріпленню пошукових навичок, навичок роботи висновки.

Спостереження тісно переплітається з методом бесіди, яка зумовлює свідоме розуміння студентами мовних явищ, установлення зв'язків між ними, а також сприяє актуалізації й кращому засвоєнню нового матеріалу. Бесіда допомагає викладачеві „вивести назовні” розумову діяльність філологів, одержати безпосередню зворотню інформацію про усвідомлення ними матеріалу [1, с. 114]. Цінність методу в тому, що він привчає аналізувати, порівнювати, узагальнювати, виражати думки чітко й виразно.

Беручи за основу особливості й рівень пізнавальної діяльності учнів, І. Лернер, М. Скаткін виділяють дослідницький метод, який використовуємо для стимулювання творчої діяльності студентів. Метод передбачає вміння досліджувати мовні явища в тексті, робити висновки, самостійно здобувати знання, адже „саме в дослідницькій діяльності найповніше виявляється ініціатива, винахідливість, самостійність, творчий потенціал, комунікативні та організаційні вміння майбутнього вчителя-словесника” [7, с. 28]. Цей метод доцільно використовувати в процесі самостійної роботи студентів, зокрема підготовки наукових повідомлень, участі їх у науково-практичних конференціях, днях науки.

Проблемно-пошуковий метод (А. Алексюк, І. Лернер, К. Плиско, А. Фурман та ін.) забезпечує умови для створення проблемних ситуацій і розв'язання проблемних завдань, має розвивальний характер. Застосування цього методу передбачає таку роботу: вводити нову інформацію про текст; спонукання виявляти й виправляти допущені помилки в текстах різної стильової належності; знаходити правильний варіант у наведених суперечливих судженнях про одне й те саме явище, що стосується ЛАТ; вводити до тексту слова-синоніми, різноманітні сполучні засоби й т. ін. з метою вибору найбільш доцільного варіанта (лінгвістичний експеримент); порівнювати тексти однієї тематики, але різного типу мовлення й стилістичної належності. Це активізує навчально-творчу діяльність філологів, сприяє розвитку навичок аналізу тексту, за такої роботи „студент є не просто пасивним спостерігачем, а співучасником наукового пошуку шляхів розв'язання поставленого завдання” [7, с. 28].

Основною формою реалізації ЛАТ є вправи, що складаються з послідовних дій та операцій, виконуються багаторазово з метою набуття необхідних практичних умінь та навичок [1, с. 118], а тому вони є методом навчання. Виконання вправ відіграє в навчальній роботі студентів особливу роль, оскільки вправи – це невід'ємна складова частина успішного вивчення мови. Звертаємо увагу на те, що об'єктом аналізу у вправах завжди виступатиме текст. У лінгводидактиці наявні різні класифікації вправ, що свідчить про науковий пошук, багатоаспектність та теоретичну й практичну значущість цієї проблеми.

Згідно із завданнями й цілями навчання студентів-філологів ЛАТ цінною є класифікація вправ В. Онищука [8, с. 48 – 53], в основу якої покладено критерії: дидактична мета кожної вправи, ступінь самостійності й творчості її виконавця. Услід за автором визначаємо такі

види вправ: підготовчі, вступні, тренувальні й завершальні. З метою вироблення нових умінь і навичок ЛАТ необхідно актуалізувати раніше набуті знання й навички, тому підготовчі вправи застосовуємо перед вивченням нового матеріалу. Вступні вправи використовуємо після його опрацювання, тому що саме вони забезпечують вироблення вмінь і навичок застосовувати теоретичні знання на практиці, а також актуалізують пізнавальну й психологічну готовність студентів до сприймання нового матеріалу. Завершальні вправи – це ті, у яких використовують проблемні завдання практичного характеру, творчі завдання, різного виду контрольні й контрольньо-модульні роботи.

Для ефективного застосування ЛАТ під час вивчення мовознавчих дисциплін віддають перевагу тренувальним вправам, оскільки вони сприяють закріпленню й удосконаленню навичок аналізу. З-поміж них виділяють вправи порівняльного характеру, за інструкцією, за зразком, за завданням [1, с. 120]. Доцільними й ефективними вважаємо вправи за інструкцією (у завданні до вправи визначено послідовність роботи, але точного зразка для виконання не подано), а також вправи за завданням (викладач чітко формулює завдання, мету роботи, а дії, прийоми, операції, послідовність їх застосування студенти обирають самостійно). До таких вправ належать різні види аналізу тексту (фонетичний, лексичний, словотвірний, морфологічний, синтаксичний тощо). Вони можуть проводитися в усній чи писемній формі, бувають повними й частковими, носять репродуктивний (повторюються певні способи дії над мовним матеріалом) і продуктивний характер (сприяють розвитку творчих здібностей, покращують рівень побудови власних висловлювань). У процесі такої роботи формуються й удосконалюються практичні мовні вміння й навички.

Виходячи з особливостей роботи над ЛАТ, придатною є класифікація вправ з розвитку зв'язного мовлення, запропонована Т. Ладиженською [9]. Підгрунтя класифікації складають такі основні способи діяльності студентів: аналіз, перебудова мовного матеріалу і створення висловлювань. На цій основі виділяємо такі вправи: інформаційно-рецептивні, основна функція яких – засвоєння, осмислення й систематизація знань теоретичного матеріалу; аналітичні, спрямовані на відтворення отриманих знань, пояснення зв'язків і відношень у тексті, відпрацювання й закріплення окремих операцій лінгвістичного аналізу; реконструктивні, які передбачають роботу з перебудовою, розширенням, редагуванням різних текстів і забезпечують формування вмінь розпізнавати різні мовні явища в тексті; конструктивні, що формуватимуть вміння будувати власне мовлення, а також проектувати текст на майбутнє практичне застосування. Аналіз тексту ґрунтується на аналітичних вправах. Отже, вправи – це складова частина засвоєння й удосконалення знань, вироблення вмінь і навичок ЛАТ, це своєрідний вид пізнавальної діяльності.

Вироблення стійких навичок лінгвоаналізу тексту гарантує глибоко продумана й випробувана система вправ, що передбачає варіювання умов, за яких застосовуються знання, посилення ступеня їхньої складності, різноманітності та їх науково обґрунтована послідовність.

Основні методи навчання закладають основу для вдосконалення навичок ЛАТ. Поряд з ними застосовують інтерактивний метод, який

спонукає до міжособистісної взаємодії (О. Вербило, Н. Голуб, О. Кучерук, О. Пометун, І. Хом'як, В. Щербина). Інтерактивне навчання сприяє розвитку вмінь і навичок студентів, привчає працювати їх у команді, дослухатися до думок товаришів, унеможливає домінування одного учасника навчального процесу над іншим, сприяє реалізації основних засад особистісно орієнтованого навчання.

Обґрунтована нами система лінгводидактичних засад застосування ЛАТ у вищій школі перебуває в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності принципів, методів навчання та форм організації роботи над цим аналізом.

Вищевикладений матеріал не вичерпує всіх питань порушеної проблеми, а лише відбиває деякі аспекти цієї роботи і є перспективним напрямом для подальшого наукового пошуку.

Список використаної літератури

1. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / кол. авт. за ред. М. І. Пентилюк : С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна та ін. – К. : Ленвіт, 2009. – 400 с. **2. Бакум З. П.** Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії : монографія / З. П. Бакум. – Кривий Ріг : Вид. дім, 2008. – 338 с. **3. Вітвицька С.** Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. для студ. магістратури / С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 316 с. **4. Голуб Н.** Категорійний апарат сучасної української лінгводидактики: проблеми і перспективи / Н. Голуб // Дивослово. – 2013. – № 6. – С. 14 – 18. **5. Кучерук О.** Методи навчання в системі понять сучасної лінгводидактики / О. Кучерук // Укр. мова і л-ра в шк. – 2013. – № 3. – С. 10 – 15. **6. Фіцула М. М.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академ. вид., 2006. – 352 с. **7. Овсієнко Л.** Методи навчання лінгвістики тексту в системі компетентнісної мовної освіти майбутніх учителів-словесників / Л. Овсієнко // Укр. мова і л-ра в шк. – 2013. – № 1. – С. 27 – 32. **8. Онищук В. О.** Дидактичні основи засвоєння учнями мовних навичок і умінь / В. О. Онищук // Укр. мова і л-ра в шк. – 1971. – № 3. – С. 48 – 53. **9. Методика** розвитку речі на уроках російського язика / под ред. Т. А. Ладыженской. – М. : Просвещение, 1980. – 240 с.

Кравчук О. М. Лінгводидактичні засади застосування лінгвістичного аналізу тексту у фаховій підготовці студентів-філологів

У статті розкрито особливості використання лінгводидактичних засад у процесі підготовки студентів-філологів до виконання лінгвістичного аналізу тексту. Проаналізовано ті загальнодидактичні принципи навчання цього виду аналізу, які відбивають логіку навчального процесу, закономірності формування й удосконалення навичок і разом з тим визначають вимоги до організації змісту, форм і методів навчання. Визначено специфічні принципи навчання. Звернено увагу на активно впроваджувану модульну педагогічну технологію, що потребує добору ефективних і адекватних їй форм, методів та прийомів навчання для вдосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту. Висвітлено й схарактеризовано основні й специфічні методи навчання

лінгвістичного аналізу тексту. Обґрунтовано важливість застосування різних видів вправ, представлено їх класифікації.

Ключові слова: лінгвістичний аналіз тексту, принципи навчання, модульна педагогічна технологія, методи навчання, вправа.

Кравчук О. Н. Лингводидактические основы использования лингвистического анализа текста в профессиональной подготовке студентов-филологов

В статье раскрыты особенности использования лингводидактических основ в процессе подготовки студентов-филологов к выполнению лингвистического анализа текста. Проанализированы те общедидактические принципы обучения лингвистическому анализу текста, которые отражают логику учебного процесса, закономерности формирования и совершенствования навыков и вместе с тем определяют требования к организации содержания, форм и методов обучения. Определены специфические принципы обучения этому виду анализа. Обращено внимание на активно продвигаемую модульную педагогическую технологию для совершенствования навыков лингвистического анализа текста. Освещены и охарактеризованы основные и специфические методы обучения лингвистическому анализу текста. Обоснована важность применения различных видов упражнений, представлено их классификации.

Ключевые слова: лингвистический анализ текста, принципы обучения, модульная педагогическая технология, методы обучения, упражнение.

Kravchuk O. Linguodidactic principles of text linguistic analysis use in the professional training of students-philologists

The article describes the peculiarities of linguistic and didactic principles usage in the process of training students-philologists to perform linguistic analysis of the text. The analysis has been dedicated to the general didactic principles of teaching linguistic analysis of the text, which reflect the logical bases of studying and the main patterns of skills formation and improvement at the same time determining requirements to the organization of content, forms and methods of education.

We consider the general didactic principles of scientific character, connection between theory and practice, systematic organization and consistency, conscientiousness, continuity, the principles of learning activity, perspectiveness and utility of skills and abilities, unity of educational and research activities of students, the principle of interdisciplinary and intrasubject connections to be the key principles for the improvement of text linguistic analysis skills developed by students-philologists, as they reflect the logical bases of the educational process, patterns of skills formation and improvement, and determine the requirements for the organization of content, forms and methods of education.

Specific principles of education for this type of analysis are defined. The attention is paid to the actively implemented modular pedagogical technology for improving the skills of linguistic analysis of the text. The main and specific methods of teaching linguistic analysis of the text are described and characterized. The importance of using different types of exercises is

explained, their classification is presented. The classification consists of preparatory, introductory, training and concluding types of the exercises.

Key words: linguistic analysis of the text, principles of teaching, modular pedagogical technology, teaching methods, exercises.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2018 р.

Прийнято до друку 25.04.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Сташевська І. О.

УДК 372.811.161

Г. П. Кузнецова

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ІЗ ФОНЕТИЧНОЇ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Реформаційні зміни, які відбуваються в системі національної освіти, і мовознавчій передусім, викликані розширенням і впровадженням в усі сфери суспільства інформаційно-комунікаційних технологій. З огляду на це усталеним генетивом на лексико-семантичному та стилістичному мовних рівнях стає сполука «інформаційне суспільство» – відкрите до знань і стрімкого розвитку через вільний доступ до інформації та сформованість умінь працювати з інформацією, із текстами, гіпертекстами різних стилів і жанрів залежно від мети і ситуації спілкування. Перед закладами освіти, зокрема учасниками освітнього процесу – викладачами, учителями, студентами, учнями – постала потреба вчасного освоєння і вправного послуговування засобами передачі інформації – електронною поштою, хмарними ресурсами, навчальними мережами, мультимедійними системами, навчальними іграми, електронними навчальними посібниками та підручниками тощо.

Серед зазначених засобів передавання інформації основою оволодіння змістом освітнього процесу є електронний підручник, про структуру, зміст, особливості, функції якого нині знаходимо багато науково-практичного, методичного матеріалу (В. Бадер, Л. Білоусова, В. Вембер, Л. Гризун, Д. Зуєв, Л. Рускуліс, Ю. Шепетко та інші).

Безперечною є думка про те, що без створення і використання електронного підручника як навчального засобу нового типу сьогодні не можливе ефективне реформування освіти. Підручник нового покоління сприятиме розвиткові інноваційних форм і методів навчання, створить можливості для реалізації таких освітніх функцій, як мотиваційна, інформаційна, пізнавальна, технологічно-комунікаційна, самоосвіти, конструктивна, діагностувальна, розвивальна, дасть змогу урізноманітнити канали, за якими надходить потрібна інформація, подолати догматизм, формалізм, однобокість у потрактуванні навчального матеріалу. Варто зазначити, що лінгвістично особливим є матеріал із фонетичної стилістики, оскільки він становить основу формування в майбутніх словесників стилістичної компетентності, яка охоплює функціональний аспект знань із фонетики, акцентології, орфоєпії, просодики, лексики, граматики, риторики та їх реалізацію в